

2. Naiset, köyhyys ja talous

”Naiset antavat panoksensa talouteen ja köyhyyden vastaiseen taisteluun sekä palkallisella että palkattomalla työllään niin kotona, yhteisöissä kuin työpaikoillakin.

Heidän voimansa ja vaikutusvaltansa lisääminen on ratkaisevan tärkeä tekijä köyhyyden poistamisessa.”

* * *

”Kestävä kehitys sekä jatkuva ja kestävä talouskehitys ovat mahdollisia ainoastaan parantamalla naisten taloudellista, yhteiskunnallista, poliittista, juridista ja kulttuurista asemaa. Kestävän kehityksen välttämätön perusta on oikeudenmukainen yhteiskunnallinen kehitys, joka tunnustaa köyhien – etenkin naisten – vaikutusvaltaistamisen merkityksen ympäristöresurssien kestäväälle käytölle.”

* * *

”On edistettävä sukupuolierot huomioonottavaa politiikkaa ja toimia, jotka auttavat naisia saavuttamaan tasavertaisen aseman miesten rinnalla tekniikassa, liikkeenjohdossa ja yritysmailmassa.”

PEKINGIN ASIAKIRJA

2. NAISET, KÖYHYYS JA TALOUS

”Jokaisella on oikeus elintasoon, joka on riittävä turvaamaan hänen ja hänen perheensä hyvinvoinnin ravinnon, vaatetuksen, lääkehuollon ja välttämättömän yhteiskunnallisen huollon osalta. Jokaisella on myös oikeus turvaan työttömyyden, sairauden, tapaturman, leskeyden tai vanhuuden sekä muun hänen tahdostaan riippumatta tapahtuneen toimeentulon menetyksen varalta.”

YK:N IHMISOIKEUKSIEN JULISTUS, 25. ARTIKLAN 1. MOMENTTI

Maailmassa on nykyisin yli miljardi sietämättömän köyhyyden oloissa elävää ihmistä. Suurin osa köyhistä elää kehitysmaissa, ja valtaosa heistä on naisia.

Köyhyys on moniulotteinen ilmiö, jonka juuret ulottuvat syvälle niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Köyhyyttä ei voida poistaa pelkästään köyhyydenvastaisilla ohjelmilla, vaan kestävän lopputuloksen aikaansaamiseksi tarvitaan myös demokraattista osallistumista ja muutoksia perinteisissä talousrakenteissa. Talouskasvun edistäminen ja köyhyyden poistaminen ovat koko maailman yhteisiä haasteita, jotka vaativat sitoumukSELLISTA TYÖTÄ.

PEKINGIN ASIAKIRJASSA korostetaan köyhyyden poistamisen ja kestävän kehityksen saavuttamisen olevan naisten ja miesten yhteinen asia. Naisten vaikutusvaltaa on lisättävä ja heille on turvattava tasavertaiset mahdollisuudet osallistua taloudellisten ja yhteiskunnallisten toimintamallien kehittämiseen.

Kestävän kehityksen päämääränä on maailma, jossa jokainen ihminen voi mahdollisimman pitkälle itse valita, millaista elämää hän haluaa elää. Valintojen tekeminen ei ole mahdollista ilman elämän perusedellytyksiä.

Mitä on köyhyys?

Perinteisesti köyhyys on määritelty suhteessa rahaan: aineelliset elinehdot ovat kurjia ja toimeentulo on vaikeaa. Riittämätön toimeentulo on yksi köyhyyden mittari ja sen ensisijainen aiheuttaja, mutta köyhyys on muutakin. Köyhyys tarkoittaa, että on mahdotonta saavuttaa minimielintaso ja elää kaikin puolin tasapainoista, tasa-arvoista ja turvallista elämää.

Elämän perusedellytyksiä ovat muun muassa

- * hyvä terveys
- * mahdollisuus koulutukseen ja vapaaseen tiedonhankintaan
- * riittävä elintaso ja edellytykset sen ylläpitämiseen
- * terveellinen ympäristö
- * turvallisuus ja vapaus
- * mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteisönsä elämään.

Köyhyys on

- * nälän tunnetta
- * puhtaan juomaveden puutetta
- * saniteettitilojen kelvottomuutta
- * terveydenhuollon puuttumista
- * kodittomuutta ja syrjäytymistä
- * koulutuksen saannin mahdotto-
muutta
- * epäterveelliselle ympäristölle
altistumista
- * vapauden puutetta
- * yhteiskunnallisen päätöksen-
teon ulkopuolelle jäämistä.

Absoluuttisella eli äärimmäisellä köyhyydellä tarkoitetaan olosuhteita, joissa ihmiset elävät alle yhdellä dollarilla päivässä. Heidän elämänsä perusedellytykset, kuten ravinnonsaanti, asuminen ja terveydenhuolto, ovat niin kurjistuneita, että hengissä säilyminen on uhattuna. Tällä hetkellä maailmassa arvioidaan olevan noin 1,2 miljardia tällaisissa olosuhteissa elävää ihmistä. Suurin osa heistä on naisia.

YK pitää köyhyyden ja nälän keskeisenä mittareina alle viisivuotiaiden lasten alipainoa. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa vajaa kolmannes ja eteläisessä Keski-Aasiassa lähes puolet alle viisivuotiasta on alipainoisia.

Köyhyys voi koskettaa yhteiskuntia kokonaisuudessaan tai yksittäistä ihmistä henkilökohtaisesti. Monissa kehitysmaissa on massaköyhyyttä, jonka taustalla on valtion kyvyttömyys turvata kansalaisilleen riittävä elintaso ja toimeentulo. Teollistuneissa länsimaissa vauraus jakaantuu usein alueellisesti. Vauraus on keskittynyt kaupunkeihin ja tuotantokeskuksiin maaseudun köyhtyessä ja autioituessa muuttoliikkeen vuoksi.

Tänä päivänä

- * yli 60 prosenttia maailman köyhistä elää seuduilla, joilla vesi-, jäte- ja ilman-
saasteongelmat ovat yleisiä.
- * yli miljardilta ihmiseltä puuttuu kunnollinen juomavesi.
- * miltei kolme miljardia ihmistä on vailla kunnollisia saniteettitiloja.

Lisäksi on yksittäisten ihmisten köyhyyttä: pienipalkkaisten, työttömien, asunnottomien ja sosiaalisten turvaverkkojen ulkopuolelle pudonneiden ihmisten ahdinkoa. Maailmanlaajuisesti karkea jako rikkaaseen pohjoiseen ja länteen sekä köyhään etelään ja itään pätee tänäkin päivänä.

Köyhyys on erilaista maaseudulla ja kaupungeissa. Tällä hetkellä noin kolme neljästä maailman köyhästä asuu maaseudulla. Ympäristöongelmat, kuivuus ja eroosio sekä aseellisten konfliktien aiheuttama turvattomuus vaikeuttavat miljoonien maaseudun ihmisten elämää eri puolilla maailmaa.

Maaseudun elinolojen kurjistuessa kaupungistuminen on kasvanut räjähdysmäisesti. Kaupungistumisen mukanaan tuomat lieveilmiöt, kuten slummiutuminen ja rikollisuuden kasvu, ovat siirtäneet köyhyyden ongelmia uusille alueille.

Kestävän kehityksen kannalta on oleellista, että mahdollisimman moni maaseudulla elävä ihminen kykenisi saamaan elantonsa ja toimeentulonsa ilman, että köyhyys ajaisi heidät kaupungin slummeihin. Kestävällä aluepolitiikalla ja tuottavuuden turvaamisella on mahdollista säilyttää maaseudun elinvoimaisuus ja myös kehittää sitä.

Alle yhdellä dollarilla päivässä elävät ihmiset alueittain (vuonna 1998).

Alue	Osuus koko väestöstä	Lukumäärä (miljoonaa)
Itä-Aasia	14,7 %	267,1
Itä-Eurooppa ja Keski-Aasia	3,7 %	17,6
Latinalainen Amerikka	12,1 %	60,7
Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka	2,1 %	6,0
Etelä-Aasia	40,0 %	521,8
Saharan eteläpuolinen Afrikka	48,1 %	301,6

Lähde: Väestöliitto

2.1. Naisistuva köyhyys

Köyhyydessä elävien naisten määrä on kasvanut etenkin kehitysmaissa suhteettomasti miehiin verrattuna kuluneen vuosikymmenen aikana. Erityisesti maaseudun naisten köyhyys on lisääntynyt nopeasti. Naiset tekevät merkittävän osan maatalouden töistä, mutta koska he eivät useinkaan omista viljelemiään maita, heidän mahdollisuutensa osallistua maataloutta koskevien päätösten tekemiseen ovat heikot.

Viime vuosina köyhyys on naisistunut myös esimerkiksi Itä-Euroopan siirtymätalousmaissa poliittisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Naisten riski vajota köyhyyteen on erityisen suuri maissa, jotka purkavat julkista sektoriaan ja joissa sosiaaliturvajärjestelmä perustuu keskeytyksittä jatkuneen ansiotyön periaatteeseen. Naisten sosiaaliturva on heikentynyt pätkätoiden ja työttömyyden yleistyttyä erityisesti naisvaltaisilla aloilla.

Suomessa työttömyydestä johtuva köyhyys koskettaa perheellisiä naisia useammin kuin perheellisiä miehiä. Erityisen ankarasti työttömyys koettelee yksinhuoltajanaisia. Myös eläketurvajärjestelmässämme on naisten ahdingkoa ylläpitäviä piirteitä: äitiys- ja vanhempainlomien sekä hoitovapaiden ajalta ei kerry eläkettä eikä kokemuslisää.

Köyhyys koskettaa erityisesti naisia.

Naisten

- * osuus on lähes **70 prosenttia** maailman noin 1,3 miljardista köyhästä.
- * osuus maailman työtunneista on **kaksi kolmannesta**.
- * tulot ovat **kymmenen prosenttia** maailman tuloista.
- * osuus maailman omaisuudenhaltijoista on **yksi prosentti**.

Maaseudulla asuvat naiset

- * tuottavat **yli puolet** maailman ruoasta, alueittain jopa 80 prosenttia.
- * viljelevät kehitysmaissa **huomattavaa osuutta** maasta.
- * omistavat vain **kaksi prosenttia** maasta.
- * saavat **prosentin** maatalousluotoista.
- * saavat **viisi prosenttia** maatalouden investointivaroista.

Taloudellisten syiden lisäksi naisistuneen köyhyyden taustalla ovat sosiaalisten sukupuoliroolien järkkymättömyys ja naisten pieni osuus yhteiskunnallisesta vallasta.

Naiset ja miehet kokevat köyhyyden usein hyvin eri tavoin. Köyhyys ei ole sukupuoletonta, mutta tätä ei useinkaan ole huomioitu talousanalyyseissä eikä suunnitelmissa köyhyyden rakenteellisten syiden poistamiseksi. Sukupuolten taloudellisen epätasa-arvon määrittelyä vaikeuttaa

Laulu naisen tehtävistä

*Kun alta ikkunaverhojen
Vain välähti aamun kajo,
Niin huoneissa alkoi raivokas
Roskien takaa-ajo.
Lie nähnyt kuullut haistanut
Tai aamuteensä maistanut
Sen aamun hajun kostean
Ja lian sanomattoman.*

*Ja outo välke silmillään
Ja suuri harja kädessään
Niin villissä vihassa harjaa veti
Että kaikkosi tahrat heti,
Pölyhiukkaset, nihmat ja tupakanhylyt.
Oli huulensa tiukat ja silmänsä tulyt.*

*”Kun maailma kaatuu, hajoaa,
minun kotini säilyy yhä.
Ei villakoiraa, höytyvää.
On kodossa järjestys pyhä.
Olen nähnyt, kuullut, lukenut
Ja itse tämän kokenut:
Kun ruoste raiskaa, hävittää,
Niin miesten työ vain jälkeen jää.*

*Siksi hoidellessaan uraa, työtään,
Löysätessä suolivyötään
Mies tietää: kotona on varma tuki.”*

*Hymytönnä hän sohvaa sukii,
Kuin roskien paino ois tullut yli
Ja lian ja tomun ja rojujen
Jääkylmä syli.*

Marja-Leena Mikkola,
kokoelmasta *Lauluja*. 1979. Otava.

**Suomessa miehen euro
vastaa naisen 80 senttiä.**

myös mittarina usein käytetty *kotitalous*, joka ei ota huomioon sukupuolten työnjaon eroja eikä perheiden sisäistä tulonjakoa.

Enemmän työtä – vähemmän palkkaa

Naiset osallistuvat köyhyden taltuttamiseen ja talouden kehittämiseen niin kotona, yhteisöissä kuin työpaikoillakin. Huolimatta siitä, että naiset tekevät suuren osan kansantaloudellisesta merkittävästä työstä, heidän taloudellinen asemansa on kaikkialla miehiä heikompi. Naisten palkkatyö on lisääntynyt kautta maailman, mutta heidän ansiotulonsa ovat yhä miesten tuloja alhaisemmat: naiset saavat samasta työstä noin neljänneksen pienempää palkkaa kuin miehet.

Naisten suureen työmäärään ja pieneen osuuteen maksetuista palkoista vaikuttaa myös se, että valtaosa naisten tekemästä työstä on palkatonta. Tällaista työtä ovat muun muassa lapsista ja vanhuksista huolehtiminen, ruoanvalmistus, siivous ja maataloustyöt – toisin sanoen normaalin arjen ylläpitäminen. YK:n arvioiden mukaan naisten tekemän palkattoman työn osuus on 10–35 prosenttia maailman arvioidusta kokonaistuotannosta.

Tätä ei kuitenkaan työmarkkinoilla juuri huomioida. Myöskään miesten osallistuminen palkattomiin arkiaskareisiin ei ole lisääntynyt samassa suhteessa naisten palkkatyön kanssa.

- * Maailmanlaajuisesti naiset muodostavat 46,7 prosenttia virallisesta työvoimasta, kehitysmaissa luku on 31 prosenttia.
- * Afrikassa ja Aasiassa naiset tekevät keskimäärin 13 tuntia enemmän töitä viikossa kuin miehet.
- * Useissa maissa naiset tekevät jopa kaksi kertaa enemmän palkatonta työtä kuin miehet.

Naisten köyhyyteen vaikuttaa erityisesti se, että heiltä puuttuu sekä yhteiskunnallista että taloudellisista valtaa. Naisilta puuttuu myös resursseja, kuten lainoja, maaomaisuutta ja palkkatuloja, joilla edistää asemaansa.

Naisten rajalliset mahdollisuudet osallistua talouselämään näkyvät myös työelämän syrjivinä käytäntöinä. Naiset kokevat syrjintää muun muassa työhönottilanteissa ja ylennyksissä. Naiset nähdään usein perinteisen roolinsa mukaisesti äiteinä, mutta perhe- ja työelämän yhdistämiselle ei ole tarjottu ratkaisuja. Työ- ja perhe-elämän yhdistäminen onkin haaste nimenomaan naisille. Lakien toimenpano ei useinkaan ole tarpeeksi tehokasta, ja käytännön tukijärjestelmät ovat yhä riittämättömiä.

2.2. Naisten alat ja miesten alat

Naisten elämä on pitkään ollut sidoksissa kotiin. Naisten työtehtävät ovat liittyneet normaalin arkielämän ylläpitämiseen, kun taas miehet ovat suuntautuneet enemmän kodin ulkopuolelle. Miehet ovat pääasiassa vastanneet perheen taloudellisesta toimeentulosta ja suhteista ympäröivään yhteiskuntaan.

Euroopassa 1800-luvulla tapahtuneen teollisen vallankumouksen myötä naisten kodin ulkopuolella tekemä työ yleistyi. Vaikka kotityö ja palkkatyö virallisesti erottuivat toisistaan, sukupuolisidonnainen työnjako säilyi. Useimmat naiset päätyivät tehtäviin, jotka vastasivat perinteisiä *naisten töitä*. Tämä asetelma on osin voimassa nykyäänkin.

Työelämän jakautumista sukupuolen mukaan vahvistaa myös se, että niin naiset kuin miehetkin valitsevat usein ammatin, jossa toinen sukupuoli on pienenä vähemmistönä. Suomessa vain viidennes palkansaaajista toimii ammateissa, joissa molemmat sukupuolet ovat melko tasaisesti edustettuina.

Myös koulutuslavalinnoissa sukupuolittunut jako näkyy selkeästi. Naiset hakeutuvat edelleen pääasiassa terveystieteiden ja sosiaalialalle, kasvatustieteeseen ja opettajankoulutukseen. Tekniikka sekä maa- ja metsätalousala ovat puolestaan selvästi miesten suosimia.

PEKINGIN ASIAKIRJASSA korostetaan naisten ammatinvalinnan vaihtoehtojen monipuolistamista. Naisia tulisi kannustaa hakeutumaan ei-perinteisiin työtehtäviin, etenkin luonnontieteiden ja teknologian aloille. Myös naisvaltaisten alojen palkkakehitystä tulee edistää.

Lasikattojen Suomi

Pohjoismaissa tasa-arvon kulmakivenä pidetään naisten ansiotyötä ja sen mukanaan tuomaa taloudellista itsenäisyyttä. Naisten työssäkäynti onkin yleisempää kuin muualla maailmassa. Nyky-Suomessa noin puolet palkansaaajista on naisia. Silti Suomessa – kuten monissa muissakin maissa – naisten urakehitys ja työelämäpolku ovat erilaisia kuin miesten. Naisten urakehityksen on havaittu törmäävän ”lasikattoon”, näkymättömään esteeseen, joka tukkii tien johtopaikoille.

Niin yksityisen kuin julkisenkin sektorin johtopaikoilla naisia on hyvin vähän. Usein myös naisvaltaisten alojen johtajat ovat miehiä. Miesjohtajuuden pitkä perinne on osasy syy myös naisten syrjäytymiseen johtajapaikoilta. Yleiset stereotyyppiset asenteet naisten heikkoudesta ja pehmeystä saattavat tiedostamattomina vaikuttaa valintoihin. Johtotehtäviin hakevien pätevyyttä ja kokemusta myös arvioidaan usein tavalla, joka suosii miehiä nais-

Arvoitus, jota voit testata kavereihisi:

Isä on poikansa kanssa ajelulla. He joutuvat auto-onnettomuuteen, ja isä kuoli välittömästi. Poika loukkaantuu vakavasti, mutta jää henkiin. Hänet vietään sairaalaan leikattavaksi. Kun kirurgi tulee katsomaan potilasta, hän huudahtaa: ”En voi leikata häntä, hän on poikani!”

Kysymys: Miten tämä on mahdollista?

Vastaus: Kirurgi on pojan äiti.

Karolina Ramqvist, Vähän erilainen kuin muut äidit teoksessa Pilluparvi, 2003. Toim Linda Skugge, Belinda Olsson ja Brita Zilg. Suom. Anu Tukala. Like.

Naisten urakehitys ja työelämäpolku ovat usein hyvin erilaisia kuin miesten.

ten kustannuksella. Kun naiset yltävät johtoasemaan, he toimivat useimmiten henkilöstöhallinnossa tai asiantuntijatehtävissä. Strategiseen johtamiseen liittyvät tehtävät ja sitä kautta ylin johto ovat yhä pääosin miesten hallussa.

Sukupuoli näkyy kukkarossa

Naisten palkkojen osuus miesten palkoista vuonna 2002

Naisten palkat % miesten palkoista	
Valtio	81 %
Kunnat	84 %
Yksityinen sektori	83 %

Lähde: Tilastokeskus
(www.stat.fi/tk/he/tasa-arvo_tulot.html)

Palkansaajat sosioekonomisen aseman mukaan 2002

	naiset	miehet
Ylemmät toimihenkilöt	44 %	57 %
- joista johtavissa tehtävissä	27 %	73 %
Alemmat toimihenkilöt	72 %	28 %
Työntekijät	32 %	68 %

Lähde: Tilastokeskus (www.stat.fi)

Sama palkka samasta ja samanarvoisesta työstä on kirjattu yleiseksi periaatteeksi moniin työelämää sääteleviin sopimuksiin ja asiakirjoihin. Käytännössä tämä ei kuitenkaan ole toteutunut – naisten palkkataso on yhä keskimäärin 50–80 prosenttia miesten palkoista kaikkialla maailmassa. Suomessa miehen euro vastaa naisen 80 senttiä. Palkkaerolle on ominaista, että se kasvaa keskimääräisen palkan noustessa. Yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutumisen kannalta tämä on erittäin huolestuttavaa.

Palkkauksen epätasapainoa on pyritty selittämään naisten ja miesten erilaisilla koulutus- ja ammattivalinnoilla sekä työkokemuksen eroilla. Suomessa naiset ovat kuitenkin nykyään koulutetumpia kuin miehet. Naisia opiskelee kaikilla koulutusaloilla enemmän kuin miehiä. Myös tutkinnon suorittaneista naisia on selvä enemmistö. Nämä tekijät eivät siis riitä selittämään tilannetta. Suurempi merkitys on naisten sijoittumisella työelämässä miehiä alempiin tehtäviin, naisten työskenteleminen miehiä useammin huonommin palkatulla julkisella sektorilla sekä nais- ja miesvaltaisten alojen erilaiset arvostukset.

Naisvaltaiset alat ovat jääneet jälkeen yleisessä palkkakehityksessä ja ovat selvästi matalapalkkaisempia kuin miesten hallitsemat alat. Usein ne ovat myös vähemmän arvostettuja. Alan naisistuksessa palkkaus ja työn arvostus saattaa jopa laskea.

Tasa-arvosuunnitelmat työpaikalla

Suomen tasa-arvolain tarkoituksena edistää naisten ja miesten tasa-arvoa työelämässä. Työnantajan on lain mukaan pyrittävä suunnitelmallisesti edistämään naisten ja miesten tasa-arvoa työpaikalla, vähentämään töiden jakautumista miesten ja naisten töihin, edistämään työntekijöiden ammatillista kehitystä, tasa-arvoista etenemistä urallaan ja oikeudenmukaista palkkausta sekä kehittämään hyvää työilmapiiriä.

Hyvä suunnitelma sisältää myös ohjeet syrjinnän – esimerkiksi seksuaalisen häirinnän – kohteeksi joutuneelle työntekijälle. Työpaikalle on laadittava tasa-arvosuunnitelma, mikäli työnantajan palveluksessa on vähintään 30 työntekijää. Tasa-arvosuunnitelman voivat laatia työntekijät ja työnantaja yhdessä. Siihen tulee kirjata ne konkreettiset toimenpiteet, joilla tasa-arvoa pyritään työpaikalla edistämään.

2.3. Kuinka poistaa köyhyys?

“Päätämme puolittaa vuoteen 2015 mennessä niiden ihmisten osuuden, joiden päivittäinen tulo on alle yksi dollari päivässä sekä puolittaa niiden ihmisten osuuden, jotka kärsivät nälästä.”

YK:N VUOSITUHATJULISTUS

Vuonna 2000 YK:n vuosituhatkokouksessa jäsenvaltioiden johtajat sitoutuivat tekemään kaikkensa köyhyyden poistamiseksi, ihmisarvon ja ihmisoikeuksien puolustamiseksi sekä rauhan ja ympäristön kestävä kehityksen saavuttamiseksi vuoteen 2015 mennessä. Rikkailta mailta tavoitteet edellyttävät velkahelpotuksia ja kehitysavun lisäämistä sekä oikeudenmukaisempaa kauppapolitiikkaa ja köyhien maiden teknologiakehityksen tukemista.

Naisten aseman kannalta on erityisen tärkeää lisätä julkisten palvelujen saatavuutta, niiden korkeaa tasoa ja jatkuvuutta, edistää naisten työllisyyttä ja turvata naisten mahdollisuus ihmisarvoiseen työhön sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Naiset tekevät yhä monin paikoin työtä vaarallisissa oloissa suhteettoman pienellä palkalla. Nuorten tyttöjen asemaa on parannettava ja heitä on suojeltava joutumasta ihmisarvoa alentaviin tehtäviin, orjatyövoimaksi tai pakotettuina seksiteollisuuden piiriin.

Myös mahdollisuutta omaan ruoantuotantoon tulee tukea. Yli 50 prosenttia maailman väestöstä elää pienviljelijäperheissä, joille ravinnon ja toimeentulon saaminen omasta maasta on iso askel kohti parempaa tulevaisuutta.

Pieniä edistysaskelia

Köyhyyden poistamiseen tähtäävät toimet ovat onnistuneet parhaiten maissa, jotka ovat huomioineet köyhyyden sukupuoliulottuvuudet ja tunnustaneet sukupuolten tasa-arvon olevan köyhyyden poistamisen edellytys.

Myönteisiä tuloksia on saatu aikaan sisällyttämällä sukupuolinäkökulma hallitusten köyhyydenpoistamisohjelmiin sekä panostamalla naisten taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumiseen. Keskeistä on turvata naisten tasavertaiset mahdollisuudet niin työelämässä kuin omistussuhteissakin.

Kansainväliset ja alueelliset rahoituslaitokset kiinnittävät myös aiempaa enemmän huomiota sukupuolinäkökulman sisällyttämiseen omiin toimintamalleihinsa. Pienluotot ja muut naisille tarkoitetut rahoituskeinot ovat uusia, menestyksekkäitä toimia, joilla naisten taloudellista vaikutusvaltaa voidaan lisätä.

YK:n vuosituhatjulistuksen päätavoitteita ovat

- * köyhyyden ja nälän poistaminen
- * ympäristön kestävä kehityksen varmistaminen
- * peruskoulutuksen ulottaminen kaikille
- * tasa-arvon edistäminen ja naisten aseman parantaminen
- * lapsikuolleisuuden vähentäminen
- * odottavien äitien terveydentilan parantaminen
- * hiv/aidsin, malarian ja muiden sairauksien vastainen taistelu.

2.4. Naiset ja väestönkasvu

Meitä on päivä päivältä enemmän

- * Vuosien 1960 ja 2000 välillä maapallon väestömäärä on kaksinkertaistunut.
- * Vuonna 2050 maailmassa on todennäköisesti 8,9 miljardia asukasta.
- * Syntyvyysshuippu saavutettiin vuosina 1985–1990, jolloin väestökasvoi 86 miljoonalla vuodessa.
- * Kasvusta 95 prosenttia on tapahtunut kehitysmaissa.
- * Noin puolet maailman väestöstä on alle 25-vuotiaita.

Köyhyyden poistaminen edellyttää paitsi talouden kasvua ja tuotannon kehittymistä myös maailman väestömäärän räjähdysmäisen kasvun pysäyttämistä. Maapallon kantokyky ei kestä loputtomiin.

Kehitysmaiden väestönkasvun mieltäminen monien vakavien uhkien ja ongelmien perussyöksi vaikutti pitkään siihen, että koviakin toimia väestönkasvun hillitsemiseksi voitiin pitää oikeutettuina. Erityisesti kehitysmaiden köyhät, synnytyksikäiset naiset koettiin uhkatekijäksi, joiden käsissä maapallon kohtalonkysymysten nähtiin olevan.

Tällainen ajattelutapa sysää helposti vastuun väestönkasvun pysäyttämisestä muutenkin heikossa asemassa oleville naisille. Päätöksessään lisätä tai rajoittaa lapsilukua naiset ovat kuitenkin monensuuntaisessa puristuksessa. Aviomiehillä, sukulaisilla, väestöjärjestöillä, hallituksilla ja uskonnollisilla liikkeillä on kaikilla sanansa sanottavana.

Lapset sosiaaliturvana

Syntyvyyden rajoittaminen on monella tapaa ongelmallista, sillä ihmisillä on oikeus hankkia niin monta lasta, kuin he haluavat. Ylhäältä annettujen rajoitusten sijasta tulisikin miettiä syitä ja olosuhteita useiden lasten hankintaan.

Kehitysmaissa lapset ovat sosiaaliturva, koska valtiolliset tukimuodot puuttuvat. Perheen talous on riippuvainen kaikkien työpanoksesta, joten mitä useampi lapsi perheeseen syntyy, sitä todennäköisemmin heistä edes osa elää aikuisiksi asti ja osallistuu perheen toimeentulosta huolehtimiseen. Lapset ovat myös vanhuudenturva.

Naisten kouluttautumisella on suoria vaikutuksia lapsilukuun. Lapsiluku on pienempi maissa, joissa sekä tytöt että naiset saavat opetusta, joissa sairaille ja vanhuksille on järjestetty hoitoa ja palvelua ja joissa ihmiset voivat itse vaikuttaa elämäänsä ja hankkia riittävän toimeentulon. Myös koulutustaso vaikuttaa lasten lukumäärään. Korkeammin koulutetuilla naisilla on usein vähemmän lapsia kuin muilla.

Maan tavoilla, perinteillä, arvoilla ja uskonnolla on myös vaikutusta lapsilukuun. Suurta lapsilukua saatetaan pitää miehuuden osoituksena, tai poikalasten uskotaan tuovan onnea. Näin ollen lapsia on hankittava, kunnes yksi tai useampi poika syntyy. Joissain kulttuureissa suurilla perheillä on paikallisyhteisössä enemmän valtaa kuin pienillä. Lisäksi esimerkiksi uskonnollisista syistä ehkäisystä pidättäytyminen kasvattaa lapsilukuja. Syntyvyyttä on vaikea alentaa ilman, että taloudelliset, kulttuuriset ja poliittiset syyt muuttuvat.

Kehitysmaissa lapset ovat sosiaaliturva, koska valtiolliset tukimuodot puuttuvat.

Lähteet:

Human Development Report 2003. Millenium Development Goals: A Gombat among Nations to end Human Poverty. Published for the United Nations Development Programme (UNDP) Oxford University Press. New York, 2003.

Kaipola, Annika: Ympäristö, köyhyys ja sukupuoli – keskeiset linkit. Elokuu 2002. Ulkoasianministeriö. Kehitysyhteistyöosasto. <http://www.global.finland.fi/gender>

Koskinen, Pirkko K.: Naiset Suomen työmarkkinoilla. Teoksessa Naisten ihmisoikeuksien käsikirja. Toimittanut Monica Herrlin. Kauppakaari OYJ. Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki, 1998.

Lappé, Frances Moore: Onko meitä liikaa? Miten väestöongelmaa tulkitaan – ja miten sitä voitaisiin tulkita? Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen julkaisusarja: No 11. Kehitysyhteistyön palvelukeskus, 1993.

Maailman tila 2002: Worldwatch Institute: Raportti kehityksestä kohti kestävää yhteiskuntaa. Gaudeamus. Helsinki, 2002.

Onko huipulla tyyntynyt = Changes at the Top. Toim. Eeva-Sisko Veikkola. Tilastokeskus. Helsinki, 1999.

Vainio-Korhonen, Kirsi: Ruokaa, vaatteita, hoivaa. Naiset ja yrittäjyys paikallisena ja yleisenä ilmiönä 1700-luvulta nykypäivään. SKS. Historiallisia tutkimuksia 213. Helsinki, 2002.

Vartiainen, Juhana: Sukupuolten palkkaeron tilastointi ja analyysi. Tasa-arvojulkaisuja 2001:7. Tasa-arvoasiainvaltuutetun toimisto. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki, 2001.

Womens' Employment, Women Studies, and Equal Opportunities 1945–2001. Reports from nine European Countries. Edited by Gabriele Griffin. Published 2002 by the University of Hull, printed and bound in the Netherlands, 2002.

www.stat.fi
www.tilastokeskus.fi

Tehtäviä

Feministilippumme

uutiset sä kuuntelet
ja tasa-arvoharhaluulon nielaiset
kun palkkakuoppaan sä kompastut
niin ehkä sitten siitä vasta havahdut

feministilippumme!!

me hoivataan ja raadetaan
ja lastentarhat, koululuokat vallataan
mut arvostusta me emme saa
jos emme urallamme haali mammonaa

feministilippumme!!

naisuus ei oo mikään syy
maksaa huonompaa palkkaa
naisuus ei oo mikään syy
meitä alistaa taikka kunttaa,
lähennellä, väheksyä
eikä mielipiteitämme saa noin vain ohittaa

feministilippumme!!

siis kuunnelkaa ja uskokaa
on tasa-arvo vielä pelkkää unta vaan
me tahdomme, me vaadimme
yhteisen palkkajärjestelmän kaikille

feministilippumme!!

sillä arvon mekin ansaitsemme
Suomen maassa suuressa!!

Feministilippumme. Feministinen Lauluryhmä
Impivaara. 2003. Sanat Riikka.

1. Huomattava osa maailman köyhistä on naisia.
  - a. Miettikää, mitä vaikutuksia köyhyydellä on ihmisten arkeen. Miten köyhyys näkyy Suomessa? Entä muualla maailmassa? Miten köyhyyden voisi määritellä? Selvittäkää, mitä tarkoittaa absoluuttinen köyhyys.
  - b. Onko naisen ja miehen köyhyydellä eroja? Millä tavoin naisen köyhyys eroaa miehen köyhyydestä? Pohtikaa tilannetta Suomessa ja muualla maailmassa.
  - c. Miettikää, miten sinä ja luokkatoverisi voitte omalla toiminnallanne vaikuttaa köyhyyden vähentämiseen. Keksikää mahdollisimman monta tapaa.
(HY, FIL, ET, UE, BG)
2. Miten sukupuoli vaikuttaa Suomessa naisen taloudelliseen tilanteeseen hänen elämänsä aikana? (Huomioikaa muun muassa raskaus, äitiysloma, lapset, pätkätyö, eläke) Kirjoittakaa ryhmissä kalvolle keskustelunne pääkohdat ja esitelkää ne luokalle.
(HY, TERVEYSTIETO)
3. Selvittäkää, mitä hyvinvointiyhteiskunta tarkoittaa. Miten hyvinvointiyhteiskunta tukee naista hänen elämänsä eri vaiheissa? Miten hyvinvointiyhteiskunnan purkaminen vaikuttaisi naisen mahdollisuuksiin osallistua työelämään?
(HY)
4. Suomessa keskustelu naisten ja miesten samapalkkaisuudesta alkoi jo 1900-luvun alussa. Suomen hallitus laati säädöksen naisten ja miesten tasavertaisuudesta vuonna 1964, tasa-arvolaki astui voimaan vuonna 1983. Euroopan unionin tasolla samapalkkaisuusperiaate kirjattiin yhteisön perustamissopimukseen (ns. Rooman sopimus) jo vuonna 1957. Kaikesta huolimatta naisten ja miesten väliset palkkaerot ovat edelleen suuret.
  - a. Miettikää, mistä palkkaerot johtuvat. Millaisin argumentein palkkaeroja perustellaan? Mitkä argumenteista ovat mielestänne hyviä ja mitkä huonoja? Kirjoittakaa aiheesta mielipidekirjoitus.
  - b. Selvittäkää, mikä on naisen ja miehen keskipalkka Suomessa. Laskekaa kuinka paljon vähemmän nainen ansaitsee elinaikanaan. Miettikää, mitä tällä rahasummalla saisi.
  - c. Tutkikaa oheista taulukkoa. Mitä se kertoo naisten ja miesten välisistä palkkaeroista? Entä koulutuksen vaikutuksesta palkkaukseen?
(HY, OPO, AI)
5. Pohtikaa väitettä "kun alat naistuvat, palkat heikkenevät". Pitääkö väite mielestänne paikkaansa? Listatkaa perinteisiä miesten ammatteja, jotka ovat selkeästi naisistuneet. Onko näiden ammattien yleinen arvostus muuttunut? Miten on käynyt palkkauksen?
(HY, OPO, AI)
6. Listatkaa talouselämässä menestyneitä naisia. Pohtikaa, miksi he ovat menestyneet? Minkälaisia ominaisuuksia usein liitetään menestyneisiin naisiin, entä miehiin? Mitä tarkoittaa termi lasikatto? Mitä esteitä naisilla on urakehityksessään?
(HY, OPO)

Erään sairaalan palkkoja

Tehtävä	Vaadittu koulutus	Palkka (e)
Naiset		
johtava ylihoitaja	korkeakoulututkinto	2592
psykologi	korkeakoulututkinto	2094
osastonhoitaja	ammattikorkeakoulututkinto	1924
apulaisosastonhoitaja	ammattikorkeakoulututkinto	1663
sosiaalihoitaja	ammattikorkeakoulututkinto	1733
sairaanhoitaja	ammattikorkeakoulututkinto	1569
Miehet		
sairaala-insinööri	ammattikorkeakoulututkinto	2328
kuljetuspäällikkö	ajokortti	2223
materiaalipäällikkö	opistoaste	2132
huoltopäällikkö	ammattikoulu	2171